

Sami Luukko

SUKUPOLVENVAIHDOS YRITYKSESSÄ

**Opinnäytetyö
CENTRIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Tuotantotalouden koulutus
Joulukuu 2019**

TIIVISTELMÄ OPINNÄYTETYÖSTÄ

Centria-ammattikorkeakoulu	Aika Joulukuu 2019	Tekijä/tekijät Sami Luukko
Koulutusohjelma Tuotantotalous		
Työn nimi SUKUPOLVENVAIHDOS YRITYKSESSÄ		
Työn ohjaaja Marja-Liisa Kaakko		Sivumäärä 32 + 1
Työelämäohjaaja Mika Kumara		
<p>Sukupolvenvaihdokset yleistyvät Suomessa kansan vanhetessa. Näin ollen niiden merkitys kasvaa yhä enemmän tulevaisuudessa. Opinnäytetyön tarkoituksena oli käsitellä yhtä tällaista sukupolvenvaihdosta. Tavoitteena oli tunnistaa tekijät, jotka vaikuttivat sukupolvenvaihdoksen onnistumiseen.</p> <p>Työn teoriaosassa käytiin lävitse sukupolvenvaihdosprosessin vaihteita sekä siihen vaikuttavia oleellisia asioita, kuten sen toteuttamisen ja yrityksen valmistelun sukupolvenvaihdokseen tapoja sekä verotusta. Käytetty teorian tieto pohjautui verohallinnon ohjeisiin, lakiin sekä sukupolvenvaihdosta käsittelevään kirjallisuuteen.</p> <p>Tutkimuksen tuloksena voidaan todeta sukupolvenvaihdoksen toteuttamiseen olevan mahdotonta löytää yhtä oikeaa tapaa. Prosessin suunnittelu ja toteuttaminen on jokaisessa kohteessa erilainen. Tapauksen yksilöllisyyteen vaikuttavat niin osapuolten asettamat tavoitteet kuin yrityksen sen hetkinen tilanne. Sukupolvenvaihdoksen tapahtuessa perheyriyksessä voidaan se nähdä mahdollisuutena nopealle ja toimivalle prosessille, osallisilla ollessa halu ja motivaatio toimia yhdessä yrityksen jatkumisen puolesta.</p>		

Asiasanat osakeyhtiö, sukupolvenvaihdos, verolainsäädäntö, veronhuojennukset, verotus
---

ABSTRACT

Centria University of Applied Sciences	Date December 2019	Author Sami Luukko
Degree programme Industrial Management		
Name of thesis GENERATIONAL CHANGE IN A COMPANY		
Instructor Marja-Liisa Kaakko	Pages 32 + 1	
Supervisor Mika Kumara		
<p>The number of generational changes in companies has been increasing as the population of Finland is aging. Hence forth, the importance of these generational changes continues to increase the further we go. The purpose of this thesis was to study one real-life case of a generational change in a Finnish company. The goal of the study was to recognize the factors that affect the success of a generational change in companies.</p> <p>In the theoretical section of the study, each part of the process that is part of the change of generations was examined, as well as things that will affect the success rate of them. For example, how the process is done and what can be done within the company to make it more suitable for the change of generations. Concerns regarding taxation was also focused on in the theoretical section.</p> <p>As the result of the study, it can be noted that there is not a single way to carry out the generational change, that could work for all the companies. The planning of the process and its implementation will be different for each company. The different variables of each situation are affected by the goals set by the participants as well as the current state of the company in question. When the generational change happens in a family business, it can be seen as a possibility for a fast and successful process, when the participants are willing and motivated to work together for the continuation of the company.</p>		

<p>Key words</p> <p>change of generation, limited company, tax legislation, tax relief, taxation</p>

KÄSITTEIDEN MÄÄRITTELY

Arvoajuri	Suorituskyvyn mittari, joka kuvaa yrityksen kykyä tuottaa taloudellista hyötyä (kassavirtaa) tulevaisuudessa
EVL	Laki elinkeinotulon verottamisesta
ICT	Tieto- ja viestintäteknologia
Indikaatio	Tiettyyn asiaan viittaaminen, osoittaminen, viittaus
LahjaL	Lahjanlupauslaki
Markkinahinta	Yleisesti toteutuva kauppahinta, eli hinta, jossa kysyntä ja tarjonta kohtaavat
Merkintäoikeus	Osakkeeseen liittyvä oikeus hankkia yhtiön uusia osakkeita
MK	Maakaari
OYL	Osakeyhtiölaki
PerVL	Perintö- ja lahjaverolaki
Reskontra	Luettelo yrityksen tai muun organisaation tapahtumista. Se on osa kirjanpitoa.
Spv- arvo	Perintö- ja lahjaverotuksen sukupolvenvaihdoshuojennuksessa käytettävä arvo
SVOP	Sijoitetun oman pääoman rahasto
Tasearvo	Omaisuserän arvo yrityksen taseessa
Transaktio	Yksittäinen tehty vastineellinen kauppa, vaihto
Tulouttaminen	Osakkeiden maksusuoritusten kirjaaminen tuloslaskelmaan tuottoihin.
TVL	Tuloverolaki
Verrokki	Vertailun kohde
Yhtiöjärjestys	Suomenlain mukaan pakollinen asiakirja osakeyhtiölle

TIIVISTELMÄ
ABSTRACT
KÄSITTEIDEN MÄÄRITTELY
SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
1.1 Tutkimuksen tavoite, rajaus	2
1.2 Tutkimuskysymys /-kysymykset	2
1.3 Tutkimusmenetelmä ja aineisto	2
1.4 Työn rakenne	3
2 SUKUPOLVENVAIHDOSPROSESSI OSAKEYHTIÖSSÄ	4
2.1 Suunnittelu, valmistelu ja toteutus	4
2.2 Arvonmäärittäminen	7
2.2.1 Markkina-arvomenetelmä	8
2.2.2 Tuottoarvomenetelmä	9
2.2.3 Kustannusarvomenetelmä	10
3 SUKUPOLVENVAIHDOKSEN TOTEUTTAMISTAVAT	12
3.1 Osakekauppa	12
3.2 Liiketoimintakauppa	14
3.3 Lahja ja lahjaluontoinen kauppa	15
4 SUKUPOLVENVAIHDOKSEN VEROTUS	17
4.1 Vastikkeellisen luovutuksen verotus	17
4.1.1 Osakekaupan verotus	18
4.1.2 Liiketoimintakaupan verotus	19
4.1.3 Lahjaluonteisen kaupan verotus	19
4.2 Vastikkeettoman luovutuksen verotus	20
4.3 Sukupolvenvaihdoksenhuojennukset	22
4.3.1 Perintö- ja lahjaveron sukupolvenvaihdoshuojennukset	22
4.3.2 Tuloverolain sukupolvenvaihdoshuojennukset	24
5 YRITYKSEN VALMISTAMINEN SUKUPOLVENVAIHDOSTA VARTEN	26
5.1 Jakautuminen	26
5.1.1 Kokonaisjakautuminen	27
5.1.2 Osittaisjakautuminen	27
5.2 Osakeanti	28
5.3 Varojenjakoa	29
6 SUKUPOLVENVAIHDOS CASE-YRITYKSESSÄ	30
7 YHTEENVETO	32
LÄHTEET	33
LIITTEET	
KUVAT	
KUVA 1. Sukupolvenvaihdossuunnitteluprosessi	6

KUVA 2 Osakekauppa tai liiketoiminnan kauppa.....	13
KUVA 3 Kokonaisjakautuminen	27
KUVA 4 Osittaisjakautuminen	28

TAULUKOT

TAULUKKO 1. I veroluokan lahjaverosteikko	21
TAULUKKO 2. II veroluokan lahjaverosteikko.....	21

1 JOHDANTO

Sukupolvenvaihdosten merkitys yrityksille on kasvanut viime vuosien aikana. Tilanne ei johdu yksinomaan yrittäjien ikääntymisen tuomasta tarpeesta, vaan sukupolvenvaihdos nähdään myös yhä enemmän työkaluna yrityksen kasvun aikaansaamiseksi. (Varamäki, Joensuu-Salo, Viljamaa, Tall & Katajavirta 2018, 5.)

Sukupolvenvaihdoksen tarkoituksena on muuttaa yrityksen omistussuhteita. Vaihdoksessa yritys siirretään omistajan elinaikana tai hänen kuoltuaan toimintaa jatkavalle henkilölle, useimmiten luovuttajan lapselle tai muulle lähisukulaiselle. Kuitenkaan aina vastuullista jatkajaa ei aina löydy perheen tai edes lähisuvun piiristä. Tällöin on sukupolvenvaihdos mahdollista toteuttaa siirtämällä omistus jollekin yrityksen henkilöstöstä. Näiden henkilötahojen puutteessa, voidaan jatkaja myös etsiä yrityksen ulkopuolelta. Vaihtoehtoja sukupolven vaihdokseen on monia, ja jatkajatahosta riippuen voivat valmistelussa erilaiset näkökulmat ja tekijät painottua. (Immonen & Lindgren 2017, 15.)

Sukupolvenvaihdos on jokaiselle yritykselle yksilöllinen tapahtuma. Tästä syystä sukupolvenvaihdokseen liittyvät verokysymykset voivat koskea kyseessä olevasta yrityksestä riippuen tuloverotusta, perintö- ja lahjaverotusta, varainsiirto- tai arvonlisäverotusta. Veroseuraamukset voivat kohdistua niin yrityksestä luopuvaan ja luovutuksen saajaan kuin myös luovutuksen kohteena olevaan yhtiöön.

Koska sukupolvenvaihdos on mahdollista toteuttaa yrittäjän elinaikana useilla eri tavoilla, on mahdollista, että valittu toteuttamistapa vaikuttaa merkittävästikin sukupolvenvaihdoksesta aiheutuviin vero-seuraamuksiin. (Verohallinto 2017, Kappale 1.1.)

Uudenpien puuttuessa, käytettävissä olevan vuoden 2015 perheyritysbarometriin tehdyn kyselyn perusteella voitiin todeta, että noin kolmannes suomalaisista perheyrityksistä tällöin arvioivan toteuttavansa sukupolvenvaihdoksen seuraavan viiden vuoden sisällä (Elinkeinoelämän keskusliitto ry & Perheyritysten liitto 2015, 7). Myös lähes puolet yli 55-vuotiaista yrittäjistä arvioi yritystoiminnasta luopumisen tapahtuvan jo vuosien 2018-2020 välisenä aikana. Vuoden 2018 Omistajanvaihdosparametrin mukaan 24% yrittäjistä uskoi löytävänsä jatkajan perheensä sisältä, ja näin toteuttavansa sukupolvenvaihdoksen yritystoiminnan jatkumisen edellytykseksi. (Varamäki ym. 2018, 26-27.)

Noin 11% Suomen yrityksistä on toteuttanut sukupolvenvaihdoksen vuosien 2015-2018 välillä. Tätä sinänsä myönteistä tulosta kuitenkin varjostavat erilaiset haasteet. Keskeisimmät liittyvät edelleen sukupolvenvaihdosten verotukseen, rahoituksen järjestämiseen ja yrityksen arvon määrittämiseen, ja myös perheyriykselle sopivan jatkajan löytäminen on entistä haasteellisempaa. (Elinkeinoelämän keskusliitto ry & Perheyritysten liitto 2015, 9; Varamäki ym. 2018, 25.)

1.1 Tutkimuksen tavoite, rajaus

Opinnäytetyön tarkoituksena oli sekä tutkia ja tarkastella case-yrityksessä tapahtunutta sukupolvenvaihdoksen prosessia ja veroseuraamuksia, että myös koota tietopaketti, jossa kuvaillaan lyhyesti sukupolvenvaihdoksen prosessia sekä siihen liittyviä osa-alueita. Tietopaketissa keskityn osakeyhtiöihin liittyviin asioihin. Tutkimuksen ulkopuolelle rajattiin myös maa- ja metsätilojen sekä pörssissä noteerattujen yhtiöiden sukupolvenvaihdokset. Myös sukupolvenvaihdokseen liittyvät rahoituskysymykset eivät olleet tarkastelun kohteena. Rajausten syynä olivat aiheeseen liittyvä suuri tärkeän tiedon määrä, ja näin oli tärkeää rajata tarkasteltava kohde hyväksi kokonaisuudeksi.

1.2 Tutkimuskysymys /-kysymykset

Tutkimuksella oli tarkoitus tunnistaa ja avata sukupolvenvaihdosprosessin onnistumiseen vaikuttavia tekijöitä. Tutkimuksen päätutkimusongelmana toimivat case-yrityksen sukupolvenvaihdosprosessin toteutuksen arviointi sekä prosessiin vaikuttavien tekijöiden tunnistaminen.

Tutkimuskysymykset:

1. Miten sukupolvenvaihdos käytännössä toteutetaan?
2. Mitä ovat ne tekijät, jotka voivat mahdollisesti vaikuttaa sukupolvenvaihdosprosessin onnistumiseen?

1.3 Tutkimusmenetelmä ja aineisto

Opinnäytetyössä käytettiin kvalitatiivista eli laadullista tutkimusmenetelmää, jonka tarkoituksena on pyrkiä ymmärtämään tutkittavaa ilmiötä. Tapaustutkimus toteutettiin asiaan liittyvää aineistoa keräten ja

analysoiden. Tutkimuksessa käytettävä aineisto koostuu kahdesta pääryhmästä: case yrityksen sukupolvenvaihdosprosessiin liittyvistä asiakirjoista sekä tutkimusta varten tehdystä haastatteluista. Saadakseni haastatteluista kaiken mahdollisen datan haastattelun kohteena olivat yrityksessä tapahtuneeseen sukupolvenvaihdoksen osapuolet, jotka pystyivät osallistumaan haastatteluun. Tutkimuksessa ei voida käyttää muita aineistonkeruu menetelmiä, esimerkiksi osallistuvaa tai suoraa havainnointia, sillä sukupolvenvaihdos oli yrityksessä jo tapahtunut.

1.4 Työn rakenne

Opinnäytetyö rakentuu seitsemästä pääluvusta. Ensimmäisessä luvussa käydään läpi aiheeseen liittyvää taustaa sekä kerrotaan työn tavoitteet, rakenne sekä tutkimuksessa mukaan ja pois otettavat asiat. Näiden lisäksi määritellään työn tutkimuskysymykset.

Toisessa luvussa käsitellään sukupolvenvaihdosta prosessina sen suunnittelusta toteutukseen. Myös yrityksen arvonmäärittystä avataan, jotta ymmärretään, mistä yrityksen arvo syntyy verotuksen näkökulmasta. Yrityksen arvon määrittystä tarkastellaan kolmen eri arvonmäärittymenetelmän kautta, joista jokaista avataan yleistasolla.

Kolmannessa luvussa käsitellään mahdollisia toteutusvaihtoehtoja osakeyhtiön sukupolvenvaihdokselle. Käsittelyn kohteena toimivat yrityksessä mahdolliset osake- ja substanssikauppa, sekä lahja ja lahjaluontoinen kauppa. Neljännessä luvussa taas käsitellään erilaisia sukupolventoteutuksen veroseuraamuksia. Veroseuraamusten käsittely tapahtuu jakamalla niitä vastikkeellisiin ja vastikkeettomiin luovutuksen verotuksiin. Käsittelen myös sukupolvenvaihdoksen verohuojennuksia.

Viidennessä luvussa esitellään erilaisia yritysjärjestelyjä, joita voidaan käyttää valmistamaan yritys sukupolvenvaihdokseen. Tämän tarkoituksena on muokata yritys ”sopivampaan muotoon”. Esimerkiksi jakautuminen tarjoaa keinon hajauttaa yrityksen toiminta sopivampiin kokonaisuuksiin (Immonen & Lindgren 2017, 298).

Tutkimuksen kuudennessa luvussa tutkitaan yrityksen sukupolvenvaihdoksen prosessia vaiheittain käyttäen hyväksi koottua tutkimusaineistoa. Tarkoituksena on purkaa auki haastattelututkimuksesta saatuja tuloksia sekä selvittää niitä mahdollisia tekijöitä, jotka ovat vaikuttaneet prosessiin. Viimeisessä luvussa esitetään tutkimustulosten pohjalta yhteenveto sekä johtopäätökset.

2 SUKUPOLVENVAIHDOSPROSESSI OSAKEYHTIÖSSÄ

Tässä luvussa käsittelen osakemuotoisen yrityksen sukupolvenvaihdosta. Prosessin käsittely tapahtuu yleisellä tasolla jakamalla se vaiheisiin. Näitä vaiheita ovat vaihdosprosessin suunnittelu, sen valmistelu ja toteutus. Luvussa käsitellään myös erilaisia menetelmiä yrityksen arvonmäärittämiseen.

Sukupolvenvaihdoksen osapuolina toimivat yleensä kyseisen yrityksen omistaja sekä hänen perheen jäsenensä. Tällaisissa tilanteissa yrityksestä luopuva henkilö harvemmin tavoittelee maksimihintaa yrityksestä vaihdostilanteessa, mikä vaikuttaa sukupolvenvaihdokseen tehtäviin päätöksiin. Sukupolvenvaihdos on monivaiheinen, pitkäjänteisyyttä ja suunnitelmallisuutta vaativa prosessi, ja siihen on mahdollista saada tukea ja neuvontaa monilta eri tahoilta. Siihen ei kuitenkaan löydy helppoja neuvoja eikä kaikille sopivia patenttiratkaisuja. (Immonen & Lindgren 2017, 16.)

2.1 Suunnittelu, valmistelu ja toteutus

Sukupolvenvaihdosta koskevat suunnitelmat ovat harvoin yksinkertaisia ja suoraviivaisia. Kuitenkin niiden käyttö voi auttaa yrittäjää seuraamaan prosessin etenemistä ja näin varmistamaan, ettei tärkeitä osatekijöitä jää käsittelemättä. Liian nopea ja äkillinen vastaan ottaminen voi olla turmiollista yrityksen jatkajalle. Valmiudet vastuun ottamiselle eivät synny hetkessä. Tulee myös huomata pitkittyneen vaihdoksen mahdolliset ongelmat. Suunniteltu sukupolvenvaihdos usein käynnistyy jo kauan ennen yrityksen varallisuuden luovutusta ja omistajanvaihdosta. Käytännön esimerkit viittaavatkin siihen, että onnistuneen sukupolvenvaihdoksen suunnittelu tulisi aloittaa jopa 3-5 vuotta ennen sen ajankohtaa. (Kangas 2012, 3; Immonen & Lindgren 2017, 16-17.)

Sukupolvenvaihdoksen hyvään suunnitteluun on viisi painavaa syytä. Sukupolvenvaihdoksen verosuunnittelu on koko prosessin yksi keskeisimmistä asioista. Jos mitään sukupolvenvaihdossuunnitelmaa ei ole luotu yrittäjän kuollessa tai sairastaessa vakavasti, omistuksen siirron verotukseen voi kulua huomattava osa yrityksen varallisuudesta, jolloin sitä jää vähemmän yrittäjän perheelle. Hyvin suunniteltu sukupolvenvaihdossuunnitelma voi alentaa tai sen avulla jopa välttää verot, jolloin varmistetaan, että perhe ja tärkeät työntekijät saavat mitä he ovat ansainneet, eivätkä vain sitä mitä perintöverotus heille jättäisi. Hyvä verosuunnittelu optimoikin verotuksen vaikutukset ja hyödyntää verolainsäädännön huo-

jennusmahdollisuudet. Toisena syynä ovat suunnitteluun liittyvät riskit. Sukupolvenvaihdossuunnitelman teon ja sen täytäntöönpanon venyessä kasvaa riski siitä, ettei se toteudu halutulla tavalla tai että yritys romahtaa yhdessä omistajan terveydentilan kanssa. (Kangas 2012, 5.)

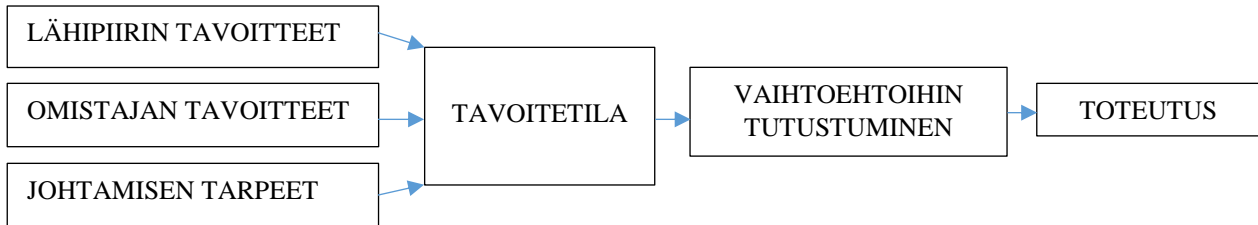
Oleellisena osana sukupolvenvaihdosta toimii myös mahdollisten vaihtoehtojen miettiminen. Mitä myöhemmällä ajalla sukupolvenvaihdossuunnitelman aloittaminen viivästyy, sitä vähemmän on prosessiin osallistuvilla käytettävissään keinoja asetettujen tavoitteiden saavuttamiseen ja toteuttamiseen. Pitkittynyt suunnittelu voi aiheuttaa myös niin jatkajille kuin kyseessä olevalle yrityksellekin toimeentuloon vaikuttavia rasitteita. Neljäntenä syynä on sukupolvenvaihdoksen huolellisen suunnittelun tarjoama hallinta prosessin toteutukseen. Jos yrittäjä jättää kuitenkin suunnitelman tekemättä tai se on toteutettu kehnosti, siirtyy sen kontrolli verottajalle tai pesänjakajalle ja lakimiehille, kun lopullinen sukupolvenvaihdoksen aika on. (Kangas 2012, 5-6.)

Viimeisenä syynä voidaan mainita yrityksen kaupallisen arvon määrittäminen ja säilyttäminen. Yritys ja yrittäjä usein kuolevat yhdessä ja , tämä voi tapahtua, jos yrittäjä ei toteuta sukupolvenvaihdossuunnitelmaa ennen työkyvyttömyyttään tai kuolemaansa. Tällöin yrityksen arvo saattaa laskea nopeastikin. Arvon laskiessa omistajan perilliset eivät saa yrityksestä sitä täyttä arvoa, jonka he olisivat saaneet, jos suunnitelma olisi tehty ja toteutettu. (Kangas 2012, 6.)

Sukupolvenvaihdossuunnitelma koskettaa jokaista sukupolvenvaihdoksen jäsentä, joita ovat yleensä kyseisen yrityksen omistaja sekä hänen perheensä jäsenet. Jokaisella jäsenellä on todennäköisesti toiveita ja odotuksia sukupolvenvaihdoksen suhteen. Jotta suunnitelma voi vastata näihin odotuksiin, on ne ensiksi tunnistettava. Suunnitteluprosessi voi aiheuttaa eturistiriitoja siinä mukana olevien henkilöiden välillä. Muodollinen suunnitteluprosessi voi auttaa vähentämään niitä, koska mukanaolijat voivat varmistua siitä, että heidän toiveensa tulevat kuulluiksi. Henkilöiden, joilla on merkittävä osa suunnitelman lopputuloksessa, on oltava mukavana suunnitelman laadinnassa, vaikka se voikin vaikeuttaa suunnitteluprosessia. Jos heidät jätetään suunnitteluprosessin ulkopuolelle, voivat he asettua vastustamaan muita mukanaolijoita tai jopa estää suunnitelman toteutumisen. (Kangas 2012, 8.)

Yksi yleisimmistä tavoista epäonnistua sukupolvenvaihdoksessa on tutustua pelkästään sen toteutusmenetelmiin (kuten verosuunnitteluun) tai jopa toteuttaa sukupolvenvaihdos ennen omien tavoitteiden tunnistamista. Tällöin valitut menetelmät voivat olla tehottomia tai jopa vääriä. Omien tavoitteisiin pereh-

tyminen ja niiden punnitseminen helpottaa usein oikeiden toimintamallien valintaa, näin tuottaen toivotun tuloksen. Sukupolvenvaihdossuunnitteluprosessi on mahdollista jakaa kuuteen erinäiseen osioon (KUVA 1). (Kangas 2012, 9.)

KUVA 1. Sukupolvenvaihdossuunnitteluprosessi (mukaillen Kangas 2012, 9)

Sukupolvenvaihdossuunnittelun aloituksessa määritellään siihen osallistuvien tahojen tavoitteet ja tarpeet. Yrityksen omistajan tavoitteiden asettaminen voi olla vaikeaa. Hänen täytyy pohtia, mikä on hänelle merkittävää taloudellisten etujen ja eläkkeelle siirtymisen ja lisäksi myös sitä, miten tärkeää yrityksen tulevaisuuden takaaminen ja millä tasolla eläkkeelle siirtynyt yrittäjä haluaa olla tulevaisuudessa entisen yrityksensä toiminnassa mukana. Muiden osallisten, kuten perheenjäsenten, muiden osakkaiden ja avainhenkilöiden tarpeet ja odotukset tiedostamalla ja huomioon ottamalla, voidaan varmistaa, että suunnitelmat täyttyvät asetettujen päämäärien mukaisesti. Yrityksen toiminnan jatkuminen on myös tärkeää, ja näin ollen on pohdittava, kenellä on taitoa ja halua kantaa luopuvan yrittäjän vastuun. Näiden pohjalta sovitaan ihannelopputuloks, johon yrityksen omistaja jatkajasuunnitelmallaan pyrkii. (Kangas 2012, 10-11.)

On tärkeää, että sukupolvenvaihdosta suunniteltaessa perehdytään kaikkiin vaihtoehtoisin toteutustapoihin. Tässä vaiheessa tutkitaan lainsäädännön ja verotuksen suomat mahdollisuudet, joista valitaan se, jolla parhaiten päästään tavoiteltuun päämäärään. On tärkeää, että yhtiön taloudellinen tila, arvo ja tulevaisuus arvioidaan realistisesti. Arviointi on lähes välttämätöntä suorittaa ulkopuolisen asiantuntijan avustuksella. Ammattitaitoisen omistajanvaihdosasiiantuntijan puolueeton arviointi auttaa määrittämään yrityksen todellisen arvon. Asiantuntija auttaa myös eri vaihtoehtojen hyvien ja huonojen puolien vertailussa. Valitettavasti jotkut yrityksen omistajat laiminlyövät tämän vaiheen. Näin käydessä, suunnitelman ollessa jo valmis, on mahdollista löytää uusi ja tehokkaampi toteutus tapa koko prosessille. Tämä voi johtaa kalliisiinkin muutoksiin kesken suunnitelman toteutuksen. (Kangas 2012, 25.)

Suunnitelman täytäntöönpano toimii suunnitteluprosessin viimeisenä vaiheena. Taloudellisten ja lain-säädännöllisten toteutustapojen ollessa erilaisia jokaisessa sukupolvenvaihdossuunnitelmassa on näin asiantuntijoitten apu myös suositeltavaa suunnitelman täytäntöönpanossa. Monet asiat kuitenkin tulevat vielä vaikuttavat prosessiin. Näitä ovat mm. alati muuttuvat verolait, yrityksen tilan muutokset ja henkilökunnan vaihtuminen. Käytännön toteutuksessa voi mahdollisesti tapahtua muutoksia valintojen valinnassa tilanteiden muuttuessa. Näin ollen on oltava valmis myös muutoksiin, eikä näin tule sitoutua liiaksi aiempiin tuloksiin. Itse toteutus aloitetaan tarvittavien asiakirjojen laadinnalla sekä niiden tarkastamisella asiantuntijoiden avustuksella. On hyvin tärkeää, että suunnitelman vaatimat asiakirjat ovat oikein laaditut ja toimitettu oikeille viranomaisille. Paperitöiden laiminlyönnin seuraamukset voivatkin kaataa koko sukupolvenvaihdoksen toteutuksen. (Kangas 2012, 27.)

2.2 Arvonmääritys

Onnistuneen sukupolvenvaihdoksen yhtenä avaintekijänä on sen oikea hinnoittelu. Näin ollen kohdeyrityksen käyvän arvon analysointi on tärkeää. Yrityksen arvo joudutaan yleensä arvioimaan monesta erisyystä. Näitä ovat mm., yrityksen arvon saatavuuden ollessa mahdotonta suoraan markkinoilta, markkinoilta saatava hinta ei ole luotettava arvon mittari tai se ei edusta arvonmäärityksen käyttötarkoituksen mukaista arvoa. Yrityksen arvonmäärityksen tarkoituksena on määrittää sen arvon indikaatio eli arvioitu arvo. Arvonmäärityksestä saatava arvon indikaatio on kuitenkin vain arvonmäärittäjän määritelmien perusteella tekemä mielipide yrityksen arvosta. Tämä voidaan myös todeta kansainvälisten arvonmääritystandardien (IVS 2013, 13) toteamuksesta, jonka mukaan omaisuuserän arvo (euro) ei ole tosiseikka, vaan se on mielipide joko todennäköisimmästä hyödykkeestä vaihdossa maksetusta hinnasta tai hyödykkeen omistamisen hyödyistä. (Immonen & Lindgren 2017, 19; Seppänen 2017, 19-20.)

Arviointimäärityksen tavoitteen ja sen käyttötarkoituksen perusteella arvonmäärityksessä valitaan arvon perusta eli standardi ja arvonmäärityksen lähtökohtaoletukset. Tämä perusta määrittelee, mitä arvoa ja kenen näkökulmasta sekä missä yleisissä olosuhteissa sitä määritellään. Arvon perustaa käytetään myös määrittämään, mitä arvonmäärityksen lähestymistapaa varsinaisessa arvon estimoinnissa voidaan käyttää. (Seppänen 2017, 64.) Arvon määrittämisessä tulisi myös huomioida yrityksen velkatilanne, koska velat vaikuttavat myös yrityksen arvoon. (Immonen & Lindgren 2017, 47.) Perintö- ja lahjaverolain (PerVL) 9.1 §:n mukaisesti omaisuuden arvo määritetään lahjoitushetken käyvän arvon mukaisesti (Verohallinto 2019, 1.1).

Seuraavaksi käsittelen yrityksen arvon määrittämistä lyhyesti kolmen talusteoriaan perustuvan arvonmäärittämisen lähestymistavan kautta. Asiaa lähestytään yleistasolla, koska arvonmäärittäminen ei kuulu opinnäytteen painoalueisiin.

2.2.1 Markkina-arvomenetelmä

Markkinahinta on luotettava, tarkka ja objektiivinen yrityksen arvon indikaattori (Seppänen 2017, 112). Markkinoiden kysynnän ja tarjonnan lakien perusteella muodostuvaa yrityksen markkina-arvoa ja hintaa kutsutaan markkina-arvomenetelmäksi. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että avoimilla markkinoilla markkinaosapuolet keräävät tietoa yrityksistä ja analysoivat sitä. Tämä ja kaupankäynti yhdistää kaiken tämän tiedon yhdeksi arvon piste-estimaatiksi eli markkinahinnaksi. Näin ollen yksittäinen toimija ei voi vaikuttaa markkinahintaan. (Seppänen 2017, 93.) Yrityksen arvo onkin mahdollista määrittää kahdella eri markkina-arvomenetelmällä.

2.2.1.1 Oma markkinahinta

Arvonmäärittäminen perustuu yrityksen omilla omistusosuuksilla tehtyjen ja toteutuneiden transaktioiden markkina- ja kauppahintoihin. Tällöin markkina- ja kauppahinnat on mahdollista luokitella seuraavasti:

1. Julkisesti listattuihin yritysten avoimilla markkinoilla jatkuvassa kaupankäynnissä toteutuneisiin markkinahintoihin.
2. Listaamattomiin yksityisten yritysten yksittäisiin omistusosuuksiin kaupoissa tai liiketoimintatransaktioissa toteutuneisiin kauppahintoihin

(Seppänen 2017, 112.)

Menetelmää käytettäessä yrityksen arvonmäärittämisen toteutus perustuu saatavilla oleviin markkina- tai kauppahintoihin, jolloin yrityksen arvo saadaan seuraavasti:

Yrityksen arvo = Yrityksen oman omistusosuuden markkinahinta tai liiketoimintatransaktion kauppahinta

(Seppänen 2017, 112.)

2.2.1.2 Verrokkiyritykset ja transaktiot

Arvonmääritys perustuu yrityksen kanssa vertailukelpoisten yrityksen markkinahintoihin tai transaktioiden kauppahintoihin. Tällöin verrokkiyritysten ja -transaktioiden markkina- ja kauppahinnat on mahdollista luokitella seuraavasti:

1. Julkisesti listattuihin yritysten avoimilla markkinoilla jatkuvassa kaupankäynnissä toteutuneisiin markkinahintoihin.
2. Yksityisten verrokkitransaktiosta toteutuneisiin omistusosuuksiin tai liiketoimintaosuuksien kauppahintoihin

Menetelmää käytettäessä yrityksen arvonmäärityksen toteutus perustuu verrokkiyritysten markkinahintoihin tai verrokkitransaktioiden kauppahintoihin, jolloin yrityksen arvo saadaan seuraavasti kaavalla 1:

$$\text{Yrityksen arvo} = \text{Hinnoittelukerroin} \times \text{kohdeyrityksen arvoajurin arvo} \quad (1)$$

jossa kaava 2:

$$\text{Hinnoittelukerroin} = \frac{\text{Verrokin markkinahinta tai kauppahinta}}{\text{Verrokin arvoajuri}} \quad (2)$$

(Seppänen 2017, 129-130.)

2.2.2 Tuottoarvomenetelmä

Menetelmää, jossa yrityksen arvo perustuu sen kykyyn tuottaa taloudellista hyötyä omistajilleen tulevaisuudessa, kutsutaan tuottoarvomenetelmäksi (Seppänen 2017, 95). Tällä menetelmällä voidaan yrityksen arvo määrittää sen omistajille tulevaisuudessa tuottamien kassavirtojen tai tulosten nykyarvon perusteella. Toisin kuin markkina-arvomenetelmät, tuottaa tämä suoraa tietoa siitä, mistä yrityksen arvo muodostuu. Näin ollen tuottoarvoon perustuvaa menetelmää käytetään usein markkina-arvomenetelmää täydentävänä arvonmääritysmenetelmänä. (Seppänen 2017, 183) Tuottoarvon laskennassa käytetään yleensä kolmen viimeisimmän tilikauden kirjanpitolain mukaisesti laadittujen tuloslaskelmien mukaisia tuloksia. (Verohallinto 2019, 5.3.)

Tuottoarvo on mahdollista laskea kaavalla 3:

$$\text{Arvo} = T / i \quad (3)$$

jossa T on keskimääräinen vuositulos ja i on pääomituskorkokanta. (Verohallinto 2019, 5.3.)

Esimerkki 1: Yhtiön tulos on 1. vuonna 40 000, 2. vuonna -30 000 ja 3. vuonna 50 000. Vuositulosten keskiarvo on siten $(40\,000 - 30\,000 + 50\,000) / 3 = 20\,000$. Yhtiön tuottoarvoksi 15 prosentin korkokannalla tulee $20\,000 / 0,15 = 133\,333,33$. (Verohallinto 2019, 5.3.)

2.2.3 Kustannusarvomenetelmä

Menetelmää, jossa taloudellisena periaatteena on, että yrityksen ostaja ei maksa siitä enempää kuin mikään liiketoiminnan vaatimien resurssien jälleenhankintameno on arvonmäärityshetkellä. (Seppänen 2017, 97). Kustannusarvoon perustuvaa arvonmääritys menetelmää käytetään harvemmin yritysten arvon määrityksessä. Koska menetelmä ei välttämättä huomioi yrityksen varojen kykyä tuottaa taloudellisia hyötyjä, eli kassavirtaa yrityksen omistajalle, sitä käytetään yleensä muita menetelmiä täydentävänä menetelmänä. (Seppänen 2017, 275.)

Kustannusarvomenetelmän käyttö perustuu yrityksen varojen ja velkojen arvojen eli substanssiarvon määrittämiseen. Kustannusarvomenetelmät luokitellaan sen perusteella, mihin lähtökohtatilanteeseen yrityksen arvostushetken varojen arvostus perustuu.

1. Yrityksen toiminnan oletetaan jatkuvan:
  - yrityksen varojen jälleenhankintahinta tai uudelleenrakentamiskustannus
  - yrityksen varojen markkina-arvo jälkimarkkinoilla
2. Yrityksen toiminnan oletetaan loppuvan:
  - yrityksen varojen myynti- eli luovutushinta

(Seppänen 2017, 275.)

Yrityksen oman pääoman arvon indikaatio voidaan estimoida seuraavalla kaavalla 4:

$$\begin{aligned} \text{Yrityksen arvon indikaatio} &= \text{Varojen arvo} - \text{velkojen arvo} & (4) \\ &= \text{Nettovarallisuuden arvo (substanssiarvo)} \end{aligned}$$

(Seppänen 2017, 275.)

Kustannusarvomenetelmässä rahoitusteorian mukaisten tekijöiden eli kannattavuuden, kasvun ja riskin ei kuitenkaan oleteta vaikuttavan yleisesti suoraan yrityksen arvoon. Näin ollen yrityksen arvon muodostuminen on kuvaavampaa esittää oikaistun taseen menetelmän muodossa, joka perustuu arvonmäärittämisessä valittuun arvon perustaan ja sen premisseihin sekä näitä vastaaviin arvostusperiaatteisiin. Tämä voidaan laskea kaavan 5 avulla:

$$\begin{aligned}
 \text{Yrityksen arvon indikaatio} &= \text{Varojen arvo tilinpäätöksen taseessa} && (5) \\
 &+ / - \text{Oikaisut varojen tasearvoihin} \\
 &- \text{Velkojen arvo tilinpäätöksen taseessa} \\
 &- / + \text{Oikaisut velkojen tasearvoihin} \\
 &\hline
 &= \text{Nettovarallisuuden arvo (substanssiarvo)}
 \end{aligned}$$

(Seppänen 2017, 276.)

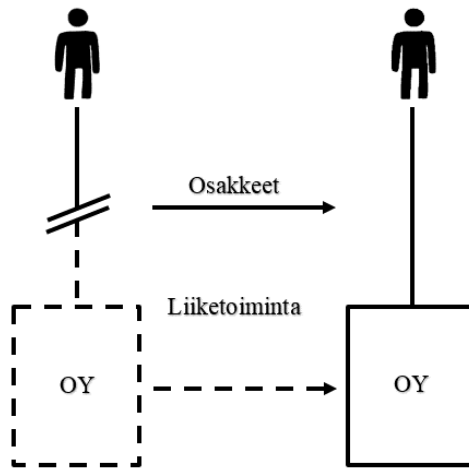
3 SUKUPOLVENVAIHDOKSEN TOTEUTTAMISTAVAT

Sukupolvenvaihdos on monivaiheinen, pitkäjänteisyyttä ja suunnitelmallisuutta vaativa prosessi, jonka suorittamiseen suositellaan asiantuntijan apua. Prosessiin ei kuitenkaan ole helppoa neuvoja, eikä kaikkiin yrityksiin soveltuvaa patenttiratkaisua löydy. Jokaisen yrityksen tilanne onkin selvitettävä erikseen, ja mietittävä kyseiseen kohteeseen parhaiten soveltuva menetelmä. (Kangas 2012, 27; Immonen & Lindgren 2017, 16.)

Tässä luvussa perehdytään erilaisiin yrityskaupan menetelmiin suorittaa osakkeiden vaihto omistajalta yrityksen jatkajalle. Tapoja käsitellään sukupolvenvaihdoksen näkökulmista yleisellä tasolla. Tarkoituksena on avata menetelmien piirteitä ja esittää ne helpommin ymmärrettävässä muodossa.

3.1 Osakekauppa

Osakekaupassa yritystoiminnasta luopuva myy omistamansa osakeyhtiön osakkeet haluavalle ostajalle (KUVA 2), sukupolvenvaihdostilanteessa yritystoiminnan jatkajalle. Tästä kaupasta on luovuttajalle mahdollista syntyä luovutusvoittoa, joka on lain mukaan veronalaista pääomatuloa. Osakeyhtiössä osakkeenomistajalla on lähtökohtaisesti oikeus luovuttaa osakkeensa haluamalleen ostajalle. Tätä kutsutaan osakkeiden vaihdannan vapaudeksi. Kuitenkin oikeutta luovuttaa osakkeita on mahdollista rajoittaa. Tämä onnistuu yhtiöjärjestyksessä tai omistajien välisellä sopimuksella, osakassopimuksella. Tämän vuoksi on ennen luovutusta tarkistettava kohdeyrityksen yhtiöjärjestys ja ottaa siinä huomioon mahdolliset lunastus- tai suostumuslausekkeet. Yhtiöjärjestykseen otetut rajoitteet voivatkin ulottua vaikutukseltaan niin kaikkiin osakkeenomistajiin kuin myös kolmansiin henkilöihin. Sen sijaan osakesopimukseen otetut luovutuksen rajoitteet ulottuvat vaikutukseltaan vain sopimuksen osapuoliin. (Osakeyhtiölaki 21.7.2006/624, § 1:4; Verohallinto 2017, 2.1; Immonen & Lindgren 2017, 39.)

KUVA 2 Osakekauppa tai liiketoiminnan kauppa (mukaiillen Juusula & Tuominen 2018, kappale ”Yrityskauppa”)

Lunastuslausekkeessa voidaan yhtiölle, muille osakkeenomistajilla tai muullekin nimetylle taholle antaa oikeus lunastaa ulkopuoliselle ostajalle siirtyvät osakkeet lunastuslausekkeessa määrättyjen ehtojen mukaisesti. Lunastuslauseke kattaa kaikki saantotavat, ellei lausekkeessa ole määritelty joitain saantoja lunastusoikeuden piirin ulkopuolelle. Lunastusoikeiden käyttämisen seurauksesta ostajasta ei tule osakkeiden omistajaa, vaan hän joutuu luopumaan osakkeistaan lunastajan hyväksi. Kuitenkin niin lunastuslauseke kuin suostumuslausekekin voidaan ottaa olemassa oleviin osakkeisiin pääsääntöisesti vain, jos kaikki osakkeenomistajat hyväksyvät tämän. Tällaisten rajoituslausekkeiden poistaminen yhtiöjärjestyksestä on pääsääntöisesti normaali yhtiöjärjestyksen muutos, joka voidaan toteuttaa kahden kolmasosan enemmistölle laskettuna yhtiökokouksessa annetuista äänistä ja edusetuista osakkeista. (Immonen & Lindgren 2017, 39-40.)

Lunastuslauseke on mahdollista määrittää monella eri tavalla. Tärkeintä on kuitenkin ilmaista osakkeenomistajien haluamat asiat mahdollisimman selkeästi ja yksiselitteisesti, jottei niistä jäisi tulkinnan varaa. Määrittelyn avulla voidaan todeta mm. ketkä ovat lunastusoikeudellisia sekä kenellä on ensisijainen lunastusoikeus. (Immonen & Lindgren 2017, 40.)

Yhtiöjärjestyksen sisältäessä suostumuslausekkeen vaatii se osakkeen hankkimisen luovutustoimeen yhtiön suostumuksen. Luovutustoimia ovat kauppa tai vaihto, mutta myös lahja voidaan lukea tällaiseksi. Lausekkeen on mahdollista myös koskea vanhaakin osakasta, joka on hankkimassa omistusta lisää.

Suostumuslausekkeen nojalla yhtiö voi torjua ostajan, jos tämä ei täytä yhtiön osakkeenomistajilta vaadittavia edellytyksiä. Yhtiön hallituksen tulee tehdä asiasta päätös niin, että ratkaisusta tehty ilmoitus saapuu hakijalle kahden kuukauden kuluessa hakemuksen saapumisesta yhtiölle, muutoin suostumus katsotaan annetuksi. (Immonen & Lindgren 2017, 40.)

3.2 Liiketoimintakauppa

Yrityksen sukupolvenvaihdos on mahdollista toteuttaa liiketoimintakauppana, joka tunnetaan myös substanssikauppana. Liiketoimintakaupassa jatkaja ostaa luopujan yrityksen liiketoiminnan ja siihen sitoutuneen omaisuuden, joita ovat mm. koneet, laitteet, kalusto, varasto, sopimuskanta sekä muut vastaavat liikeomaisuudet. Tällöin liiketoimintakaupan myyjänä toimii kyseessä oleva yritys, jossa voidaan kaupan kohde rajata yksilöllisesti tai tarvittaessa myyjän suostumuksella, korostetusti ostajan tarpeiden mukaan räätälöitynä kokonaisuutena. (Immonen & Lindgren 2017, 43.)

Usein yrityksen liikeomaisuuteen kuuluvat myös kiinteistö, kuten teollisuushalli tai muu toimitila. Tällöin liiketoimintakauppa on oikeudelliselta luonteeltaan irtaimen omaisuuden kauppa sekä kiinteistökauppa. Näin ollen liiketoimintakaupassa tehdään yleensä yksi perussopimus pääkauppakirjana, jonka lisäksi luovutettavasta kiinteästä omaisuudesta on tehtävä erilliset maakaaren 2:1 §:n mukaiset luovutuskirjat omistajanvaihdoksen rekisteröintiä varten. (Immonen & Lindgren 2017, 43.)

Velkojen ja muiden velvoitteiden määrän vaikuttaessa luovutettavan yritysvarallisuuden nettoarvoon. Sen vuoksi on tärkeää yksilöidä luovutus sopimuksessa sellaiset velat, jotka halutaan siirtää ostajalle, jotta vastuun siirtyminen on myöhemmin mahdollista selvittää luotettavasti. (Immonen & Lindgren 2017, 51.)

Jatkettavaan liiketoimintaan on liiketoimintakaupassa tyypillistä liittyä niin kutsuttu liikearvo eli yrityksen myöhempään toimintaan kohdistuvat tulonodotukset. Liikearvon osuus kauppahinnasta on laskennallisesti maksetun kauppahinnan ja yrityksen nettosubstanssin (oma pääoma) käyvän yhteisarvon erotus. Liikearvon osoittaessa, että yrityksen liiketoimintaan liittyy myönteistä kassavirtavaikutusta, on suositeltua niin myyjälle kuin ostajallekin, että tämäkin arvo otetaan huomioon kaupan hinnoittelussa. (Immonen & Lindgren 2017, 43.)

3.3 Lahja ja lahjaluontoinen kauppa

Lahjan ja lahjanluonteisen kaupan verokohtelun esikysymyksenä kuuluu, mitä lahjalla ja lahjanluonteisella kaupalla tarkoitetaan. Lahjankäsitteelle ei ole siviilioikeudessa yhtä yhtenäistä määritelmää. Siviilioikeudellisessa kirjallisuudessa sen tunnusmerkkeinä pidetään kuitenkin muun muassa sitä, että lahja olennaisesti vähentää antajan varallisuutta ja lisää saajan varallisuutta ja että varallisuus siirtyy henkilöltä toiselle vastikkeetta, ilman korvausta, vapaaehtoisella luovutuksella. Verolainsäädännössä lahjan käsitettä täsmennetään luovutuksia koskevalla säännöksellä. Sen mukaan sovitun vastikkeen ollessa enintään kolme neljäsosaa ($\frac{3}{4}$) sen käyvästä hinnasta, katsotaan käyvän hinnan ja vastikkeen välinen ero lahjana. Lahjaluonteisesta kaupasta on kyse silloin, kun omaisuutta myydään alhaisemmalla hinnalla kuin mitä sen käypä arvo olisi. Toisin sanoen omaisuuden kauppahinta on alhaisempi kuin omaisuuden käypä arvo. Luovutuksen tapahtuessa käypää arvoa alempaan hintaan lahjanluonteisella kaupalla jaetaan maksetun hinnan ja käyvän arvon suhteessa vastikkeelliseen ja vastikkeettomaan osaan. (Ossa 2018, kappale ”Lahjan käsite”; Immonen & Lindgren 2017, 105; Perintö- ja lahjaverolaki 12.7.1940/378, § 18.3; Verohallinto 2017, 2.2.1; Verihallinto 2018.)

Luopujan taloudellinen turvallisuuden ollessa taattu, voidaan yrityksen omistus siirtää jatkajalle lahjana. Lahjamenetelmää käytettäessä on siihen mahdollista myös asettaa erilaisia ehtoja, kuten lahjoittajan tuotto-oikeuden pidättäminen tai lahjoitetun omaisuuden rajaaminen avio-oikeuden ulkopuolelle. Tämän menetelmän hyvinä puolina ovat lahjoittajan mahdollisuus välttyä veroseuraamuksilta ja se, ettei lahjan saajan tarvitse sitoutua yrityksen päivittäiseen toimintaan tai sen kehittämiseen tarvittavia varoja yrityksen omistuksen hankkimiseen. (Kangas 2012, 37.)

Myös lahjanlupaamisesta on laissa säädetty erikseen. Lahjanlupausten (LahjaL) 1 §:n mukaisesti irtaimen omaisuuden lahjana pidetään myös lahjanlupausta, joka on tehty velka- tai muussa asiakirjassa, joka on lahjansaajalle annettu. Vaikkakin lahjanlupausta on annettu, on se pätemätön antajan velkojia kohtaan, jollei lahjoitusta ole täytetty. LahjaL 2 §:n mukaisesti, lahjoitusta ei katsota täytetyksi, ellei lahjan saaja ole saanut haltuunsa sitä, mitä on luvattu. LahjaL:n soveltamisalaan kuuluvat kaikki vastikkeettomat oikeustoimet, jotka eivät koske kiinteää omaisuutta. Näin ollen lakia sovelletaan mm. osakeyhtiön osakkeiden vastikkeettomaan luovutukseen. Tällöin lahjoituksen katsotaan tulleen täytetyksi LahjaL 3 §:n mukaan vasta, kun lahjan saaja on saanut asiakirjan haltuunsa. (Immonen & Lindgren 2017, 105-106; Lahjanlupaustilaki 31.7.1947/625.)

Itse lahjoittaminen voidaan toteuttaa monella eri tapaa. Osakkeita tai omistusta voidaan lahjoittaa jatkajalle vuosien saatossa pieninä erinä tai mm. siirtämällä suurempi osuus kerralla. Kun osakkeita lahjoitetaan suurissa erissä, tullaan verottoman lahjan ylittävältä osalta perimään lahjaveroa, joka lasketaan lahjaveroasteikon ja sukulaissuhteen mukaan määräytyvän veroluokan perusteella. (Kangas 2012, 37.)

Lahjoitettu omaisuus arvostetaan sen lahjoitushetken käyvän arvon mukaan. Arvon varmistaminen verottajan kanssa on näin suositeltua. On myös mahdollista, että lahjan arvoksi katsotaan lahjoitusta edeltäneen vuoden varallisuusverotuksessa käytettyä arvoa. Lahjan saajan on kuitenkin mahdollista pyytää verottajalta maksuaikaa lahjaverojen maksuun tai verojen huojennusta. Velan lyhennykset toteutetaan tasaerinä eikä velka kasvata korkoa. Huojennuspyyntö on tehtävä ennen verotuksen toimittamista ja sen saa vain pyynnöstä. (Kangas 2012, 37.)

4 SUKUPOLVENVAIHDOKSEN VEROTUS

Sukupolvenvaihdoksen tarkoituksena on pohjimmiltaan yrityksen omistussuhteiden muutos. Lähtökohteisesti omaisuuden luovutukset on säädetty veronalaisiksi. Tähän kuitenkin löytyy lukuisia eri poikkeuksia. (Juusula & Tuominen 2018, kappale ”Verosuunnittelu”.)

Verolainsäädännölle ominainen nopea muuttuvuus sekä säädösten tulkinnan vaikeus tuottavat vaikeuksia sukupolvenvaihdoksen verosuunnittelulle, tehden siitä hyvin monipuolisen sekä haastavan. Suunnittelu voi koskettaa useita veromuotoja, joita yleisimmät ovat tuloverotus, perintö- ja lahjaverotus sekä varainsiirtoverotus. Säädösten tulkinnan ollessa moniselitteisiä, on mahdollista, että esille nouseviin kysymyksiin ei ole kattavaa oikeuskäytäntöä tai oikeuskäytännölle ei ole selkeitä tulkintaohjeita sen ollessa kuvaannollisesti avoin. (Immonen & Lindgren 2017, 31.)

Verotuksen näkökulmasta sukupolvenvaihdos on tilanne, jossa tarkoituksena on minimoida luopujan ja/tai jatkajan verokustannukset yrityksen omistuksen vaihdoksessa. Sukupolvenvaihdoksen verosuunnitteluun vaikuttaakin oleellisesti kenen verotusta pyritään keventämään normaalin luopumistilanteeseen verrattuna. Sukupolvenvaihdoksen aiheuttaman verorasituksen selvittämisessä tulisi näin ollen eri osapuolten taloudelliset edellytykset myös selvittää. Kyseessä ollessa vastikkeellinen luovutus, kohdistuvat verorasitteet pääsääntöisesti luovuttajaan, kun taas vastikkeettomissa luovutuksissa sen saajaan. (Juusula & Tuominen 2018, kappale ”Verosuunnittelu”; Immonen & Lindgren 2017, 20.)

4.1 Vastikkeellisen luovutuksen verotus

Vastikkeellisessa luovutuksessa vastikkeena toimii tyypillisesti rahana maksettu kauppahinta. Vastike on myös mahdollista suorittaa muunlaisena omaisuutena. Vastikkeen määräksi katsotaan kuitenkin aina vaihdossa annetun omaisuuden käypä arvo. Vastikkeena on mahdollista pitää myös muitakin ostajan aktiivista suoritusvelvollisuutta edellyttäviä velvoitteita. (Verohallinto 2017, 2.4.2.)

4.1.1 Varainsiirtoverotus

Yhtiön osakkeisiin tai osuuksiin kohdistuva vastikkeellinen kauppa on lähtökohtaisesti varainsiirtoverolain alaista toimintaa, jolloin tulee ostajan maksettavaksi varainsiirtoveroa 1,6 prosenttia arvopaperien sekä 4,0 prosenttia kiinteistöjen luovutuksen kauppahinnasta tai muusta vastikkeen arvosta. Varainsiirtoveron suuruus on kuitenkin 2,0 prosenttia luovutuksen kohteena ollessa asunto-osakeyhtiön osakkeita tai sellaisen osakeyhtiön osakkeita, joiden toiminta kattaa pääsääntöisesti kiinteistöjen omistamista tai hallintaa. (Varainsiirtolaki 29.11.1996/93, § 6.1, § 20.1, § 20.3; Juusula & Tuominen 2018, kappale ”varainsiirtoverotus”.)

4.1.2 Osakekaupan verotus

Myyjän eli luovuttajan tuloverotuksessa osakekaupasta syntyessä luovutusvoittoa on tämä tuloverolain (TVL) 45 §:n mukaan säädetty veronalaiseksi pääomatuloksi. Kuitenkin TVL 48 §:ssä on sukupolvenvaihdoksia koskeva erityyssäännös, jonka soveltuessa osakkeiden luovutusvoitto on verovapaata. Luovutusvoiton määrä lasketaan siten, että saadun vastikkeen hinnasta vähennetään omaisuudesta poistamattoman hankintamenon ja voiton hankkimisesta johtuneiden menojen yhteismäärä (Tuloverolaki 30.21.1992/1535, § 46.1). Ostajalle ei kaupasta muodostu välittömiä tuloveroseuraamuksia. Osakkeiden kauppahinnan kuitenkin alittaessa niiden arvon voi ostaja joutua maksamaan perintö- ja lahjaverolain (PerVL) 18.3 §:n perusteisen lahjaveron. (Verohallinto 2017, 2.1; Tuloverolaki 30.21.1992/1535, § 45.1; Perintö- ja lahjaverolaki 12.7.1940/378, § 18.3.)

4.1.2.1 Hankintameno

Verotuksessa osakkeiden hankintamenoksi tulee kaupassa sovittu kauppahinta, johon on lisätty kauppaan välittömästi liittyvät sivukustannukset, kuten varainsiirtoverot ja osakkeiden hankintaan liittyvät välittämät kustannukset. (Juusula & Tuominen 2018, Kappale ”Ostajan verotus”.)

Vastikkeetta saadun omaisuuden hankintamenoksi katsotaan perintö- ja lahjaverotuksessa käytetty verotusarvo. Hankintamenon arvo lasketaan lahjoittajan hankintamenosta, lahjansaajan luovuttaessa saamansa omaisuuden lahjoituksesta ollessa kulunut yksi vuosi. (Tuloverolaki 30.21.1992/1535, § 47.1.)

4.1.2.2 Hankintameno-olettama

Hankintameno-olettamaa käytetään tilanteissa, joissa todellinen hankintameno myyntikuluineen on pienempi kuin sovellettava hankintameno olettama. Hankintameno-olettaman mukaisesti tulee luonnollisen henkilön saamasta luovutushinnasta vähentää ainakin 20 prosenttia, tai luovutetun omaisuuden ollessa ollut luovuttajalla vähintään 10 vuoden ajan vähennetään luovutushinnasta 40 prosenttia. (Verohallinto, 2017, 2.2.1; Tuloverolaki 30.21.1992/1535, § 46.1.)

4.1.3 Liiketoimintakaupan verotus

Substanssikaupassa eli liiketoimintakaupassa yhtiö myy liiketoimintaansa toiminnan jatkajalle (Juusula & Tuominen 2018, kappale ”Yhtiö myyjänä”). Myynnin tapahtuessa liiketoiminnan käyvällä hinnalla luetaan se yhtiön normaaliksi liiketapahtumaksi, josta saadut luovutushinnat tuloutetaan ja jäljellä olevat hankintamenot vähennetään myyntivuoden kuluina. Substanssikauppaan ei ole mahdollista soveltaa mitään hankintameno-olettamaa, sillä vähennyskelpoista on ainoastaan vain todellinen poistamaton hankintameno. (Immonen & Lindgren 2017, 91.)

Substanssikaupassa kauppahinta lasketaan myyvälle yhtiölle veronalaisena liike tulona. Kauppahinta kohdennetaan kauppaan sisältyviin ominaisuuseriin, tase-eriin ja mahdolliseen liikearvoon (goodwill). Nämä omaisuuserät tulee eritellä kauppakirjassa riittävän tarkasti. Kaupassa myydystä omaisuudesta vähennetään hankintamenot siitä poistamatta olevan osuuden verran. (Immonen & Lindgren 2017, 90.)

Ostajan verotuksessa kaupalla hankitun omaisuuden hankintameno määräytyy sen mukaisesti, kuinka kauppahinta on jakautettu kohteena olevan varallisuuden kesken, EVL poistojärjestelmän ollessa erilainen eri omaisuuserille. Verotuksessa lähtökohtaisesti kauppahinnan kohdentaminen eri omaisuuserille ja liikearvoille tulisi toteuttaa ostajan ja myyjän osalta samoin perustein. (Immonen & Lindgren 2017, 92.)

4.1.4 Lahjaluonteisen kaupan verotus

Lain mukaisesti lahjaluonteisena pidetään kauppaa, jossa sovittu vastike on enintään kolme neljäsosaa ($\frac{3}{4}$) luovutetun omaisuuden käyvästä arvosta. Tätä käyvän hinnan ja vastikkeen välistä erotusta pidetään

lahjana. Lahjaluonteisen kaupan ollessa lahjaverotuksen alaista, pätevät siihen myös lahjaveron huojennus säännökset. (Perintö- ja lahjaverolaki 12.7.1940/378, § 18.3, § 55.)

Esimerkki 2: A myy 200 000€ arvoisen kiinteistön B:lle 140 000€. Koska kauppahinta on vain 70% käyvästä arvosta, kauppahinnan ja käyvän arvon välinen erotus, 60 000€, katsotaan B:n lahjaksi. Sen sijaan, mikäli kauppahinta on esim. 151 000€, kauppahinnan ja käyvän hinnan erotusta, 49 000€, ei pidetä veronalaisena lahjana. (Ossa 2018, kappale ”Alihintaisuus – verotettava lahja?”.)

Lahjaluonteisessa kaupassa luovutus jaetaan maksetun hinnan ja käyvän arvon suhteessa vastikkeelliseen ja vastikkeettomaan osaan. Lahjaluonteisissa luovutuksissa vastikkeellisesti luovutetun osuuden hankintamenoksi katsotaan siihen kohdistuvan osa omaisuuden hankintamenosta, jolloin lahjaosuutta vastaava osa jätetään tällaisissa tilanteissa hankintamenosta vähentämättä. Lahjaluonteisissa luovutuksissa voidaan myös vaihtoehtoisesti käyttää hankintameno-olettamaa (20 prosenttia tai 40 prosenttia), jolloin hankintameno-olettaman mukainen vähennettävä määrä lasketaan luovutushinnasta. (Tuloverolaki 30.21.1992/1535, § 47.5; Verohallinto 2017, 2.2.1.)

4.2 Vastikkeettoman luovutuksen verotus

Sukupolvenvaihdoksessa on yritystoiminnasta luopuminen myös mahdollista toteuttaa osakekaupan sijaan lahjoittamalla osakkeet vastikkeetta yritystoiminnan jatkajalle. Vastikkeettomassa luovutuksessa ei jatkaja siis suorita mitään vastiketta, eikä näin lahjasta synny jatkajalle luovutusvoittoa tai -tappiota. (Verohallinto 2017, 3.1.)

Osakkeen luovutuksen ollessa puhtaasti vastikkeetonta ei yritystoiminnan jatkaja eli lahjansaaja myöskään suorita varainsiirtoveroa. Luovutuksen ollessa osittainkin vastikkeellinen, suoritetaan luovutuksesta varainsiirtoveroa lain mukaisesti. Tämä voi olla esimerkiksi osakkeisiin ollessa sovittu osinko-oikeus tai luovuttajan suoritettavaksi sovittu pääomalaina. (Verohallinto 2017, 3.3.)

Luovutettavien osakkeiden tullessa useammalta taholta katsotaan nämä osakkeet toisistaan erillisinä saantoina (PerVL, § 20.3). Lahjansaajan suoritettavaksi tulee lahjoitettujen osakkeiden käyvän arvon perusteella määräytyvä lahjavero. Osakkeiden käyvän arvon määrittämiseen sovelletaan verohallinnon ohjetta ”Verojen arvostamisesta perintö- ja lahjaverotuksessa”. Lahjan verotettavan osuuden arvon ollessa alle 4 000 euroa ei siitä kuitenkaan tarvitse maksaa lahjaveroa, kunhan lahjansaaja ei kolmen vuoden

kuluessa saa samalta antajalta useita saman kaltaisia lahjoja, jolloin lahjansaajan täytyy maksaa lahjaveroa. (Verohallinto 2017, s. 2.4.2; Perintö- ja lahjaverolaki 12.7.1940/378, § 19.)

Vastikkeettoman luovutuksen tai luovutuksien sijoituksessa lahjaverotuksen alueelle tulee lahjansaajan maksaa lahjaveroa häneen kohdistuvan veroluokan mukaisesti. (TAULUKKO 1) (TAULUKKO 2) Ensimmäiseen veroluokkaan kuuluvat lahjanantajan aviopuoliso, ylemmän tai alemman sukupolven perilliset sekä aviopuolison alemman sukupolven perillinen. Myös ottolapsisuhteessa olevat lasketaan ylemmään ja alemmaan sukupolveen. Toiseen veroluokkaan kuuluvat kaikki muut sukulaiset ja vieraat. Velvollisuus lahjaveron suorittamiseen alkaa vasta lahjansaajan saatua lahjan haltuunsa. (Perintö- ja lahjaverolaki 12.7.1940/378, § 19 a; Verohallinto 2017, 2.4.5.)

TAULUKKO 1. I veroluokan lahjaverosteikko (Perintö- ja lahjaverolaki 12.7.1940/378, § 19 a).

Verotettavan osuuden arvo euroina (€)	Veron vakioerä osuuden alarajan kohdalla euroina (€)	Veroprosentti ylimenevästä osasta (%)
5 000 - 25 000	100	8
25 000 - 55 000	1 700	10
55 000 - 200 000	4 700	12
200 000 - 1 000 000	22 100	15
1 000 000 -	142 100	17

TAULUKKO 2. II veroluokan lahjaverosteikko (Perintö- ja lahjaverolaki 12.7.1940/378, § 19 a).

Verotettavan osuuden arvo euroina (€)	Veron vakioerä osuuden alarajan kohdalla euroina (€)	Veroprosentti ylimenevästä osasta (%)
5 000 - 25 000	100	19
25 000 - 55 000	3 900	25
55 000 - 200 000	11 400	29
200 000 - 1 000 000	53 450	31
1 000 000 -	301 450	33

4.3 Sukupolvenvaihdoksenhuojennukset

Sukupolvenvaihdoksen huojennuksien säätämällä tavoitteena on turvata niin yritystoiminnan jatkuminen kuin yrityksessä olevat työpaikatkin. Sukupolvenvaihdos on mahdollista myös toteuttaa ilman erityisiä tuloverolain tai perintö- ja lahjaverolain suomia huojennuksia. Tällöin kyseessä on normaali omaisuuden luovutus kauppana, lahjana tai perintönä. Mikäli sukupolvenvaihdokseen osallistuvat tahot toimivat huolimattomasti tai eivät noudata säädettyjä määräyksiä, on heidän mahdollista menettää verotukseen saamansa huojennukset (Juusula & Tuominen 2018, kappale ”Verosuunnittelu”; Immonen & Lindgren 2017, 159.)

Huojennusta sovellettaessa, lahjan hankintamenoksi katsotaan huojennussäännöksen mukaisesti lahjan osuus Sukupolvenvaihdosarvosta (spv-arvo) (TVL, § 47.1; Verohallinto 2017, 2.3.3). Osakkeen spv-arvo lasketaan arvostamislain 4 ja 5 § mukaisen osakkeen vertailuarvosta. Vertailuarvo on 70 prosenttia julkisesti noteeratun yhtiön arvopaperien tilinpäätöspäivän mukaisesta päätöskurssista, kun taas muissa yhtiössä se saadaan vähentämällä nettovarallisuudesta tilikaudelta jaettavaksi päätetyt osingot. Spv-arvo on yleensä 40 prosenttia osakkeiden vertailuarvosta. (Laki varojen arvostamisesta verotuksessa 22.12.2005/1142, § 4, 5; Verohallinto 2017, 2.5.5.)

4.3.1 Perintö- ja lahjaveron sukupolvenvaihdoshuojennukset

Edellytyksenä lahja tai lahjaluonteisessa kaupassa saatujen osakkeiden huojennus oikeuteen määrätään PerVL 55 §:ssa. Edellytyksien täytyessä saaduista osakkeista maksettava lahjavero voidaan jättää maksamatta joko kokonaan tai osittain. Ennen lahjaverotuksen toimittamista on verovelvollisen esitettävä huojennusta koskeva pyyntö osakkeita luovutettaessa verohallinnolle. (Verohallinto 2017, 2.5.1.)

Osittainen lahjaveron huojennus voidaan suorittaa seuraavin edellytyksin:

- 1) Veronalaiseen saantoon sisältyy yritys tai omistusosuus yrityksestä.
- 2) Lahjansaaja jatkaa yritystoimintaa saamassaan yrityksessä.
- 3) Huojennettava veron määrä ylittää 850 euroa.

(Perintö- ja lahjaverolaki 12.7.1940/378, § 55.)

Täysi lahjaveron huojennus on mahdollista saada seuraavien edellytyksien täytyessä:

- 1) Luovutuksen kohteena on yritys tai omistusosuus yrityksestä.
- 2) Luovutuksensaaja jatkaa yritystoimintaa saamassaan yrityksessä.
- 3) Luovutuksensaaja maksaisi vastiketta yli 50 prosenttia osakkeiden käyvästä arvosta.
(Perintö- ja lahjaverolaki 12.7.1940/378, § 55.)

4.3.1.1 Huojennuksen laskeminen

Huojennuksen laskemiseen lahjoitetuille tai lahjanluonteisella luovutuksella saaduille osakkeille, täytyy käyvän arvon lisäksi, myös niin sanottu spv-arvo laskea. Spv-arvon saadaan vertailuarvosta, jonka arvo perustuu lahjoitushetkellä viimeisimmän päättyneen tilikauden tilinpäätöstietoihin (Verohallinto 2017, 2.5.6.)

Huojennettavan lahjaveron määrä on joko käyvästä arvosta laskettavan veron sekä spv-arvosta laskettavan veron erotus, tai käyvästä arvosta laskettavan veron ja 850 euron erotus. Näin ollen lahjasta jää maksettavaksi osakkeiden spv-arvosta laskettavaa lahjaveroa vastaava määrä, joka on aina vähintään 850 euroa. (Verohallinto 2017, 2.5.6.)

4.3.1.2 Huojennuksen menettäminen

Veron määrään vaikuttava huojennus menetetään verovelvollisen luovuttaessa pääosan yrityksestä tai sen osakkeista viiden vuoden sisällä perintö- ja lahjaverotuksen toimittamisesta. Tällöin verovelvollisen maksettavaksi pannaan maksuunpanematta jätetty vero 20 prosentin korotuksella. Yrityksen pääosalla tarkoitetaan yli puolta osakkeiden määrästä, joista myönnettiin perintö- ja lahjaveronlain suoma sukupolvenvaihdoksenhuojennus. Säännöksen sovellus kohdistuu niin vastikkeellisiin, että kokonaan taikka osittain vastikkeettomiin jatkoluovutuksiin. (Verohallinto 2017, 2.5.7; Juusula & Tuominen 2018, kappale ”Sanktioseuraamukset”; Perintö- ja lahjaverolaki 12.7.1940/378, § 55.6.)

4.3.1.3 Lahjaveron maksuajan pidentäminen

Kun osakkeista määrättävä lahjavero huojennetaan vain osittaisesti, voidaan maksuun pantavan osan maksuaikaa pidentää pääasiassa samoin edellytyksin, kuin veron huojennuskin. Maksuajan pidentämisen edellytykset ovat seuraavat:

1. Veronalaiseen saantoon sisältyy yritys tai omistusosuus yrityksestä.
2. Lahjansaaja jatkaa yritystoimintaa saamassaan yrityksessä.
3. Yrityksestä tai sen omistusosuudesta maksuun pantava lahjaveron määrä on 1.700 euroa tai enemmän (Perintö- ja lahjaverolaki 12.7.1940/378, § 56; Verohallinto 2017, 2.5.8.)

4.3.2 Tuloverolain sukupolvenvaihdoshuojennukset

Sukupolvenvaihdoksen toteutuessa osakekauppana tai luovutuksena sovelletaan siihen sukupolvenvaihdosta koskevia verohuojennussäännöksiä. Sukupolvenvaihdossa käytetystä omaisuuden luovutuksesta syntynyt voitto onkin luopujalle täysin verovapaata seuraavien kriteerien täytyessä:

- 1) Luovutettavana on vähintään 10 prosenttia osakeyhtiön osakkeista tai yhtiön omistusoikeudesta.
- 2) Luovutuksen kohteena oltava luovuttajan lapsi, lapsen rintaperillinen, luovuttajan sisar, veli, sisar- tai velipuoli.
- 3) Luovutettavan omaisuuden ollessa ollut yhteensä yli kymmenen vuotta luovuttajan tai hänen ja sellaisen henkilön omistuksessa, jolta hän on saanut sen vastikkeettomasti. (Tuloverolaki 30.21.1992/1535, § 48.1.)

4.3.2.1 Luovutusvoiton laskeminen

Luovutusvoitto lasketaan luovutushinnasta vähentämällä omaisuuden poistamattoman hankintamenon sekä voiton hankkimisesta aiheutuneiden menojen yhteismäärä. Vähennettävä määrä on kuitenkin aina vähintään 20 prosenttia kun kyseessä on luonnollinen henkilö, tai vähintään 40 prosenttia, jos luovutettava omaisuus on ollut luovuttajalla ainakin 10 vuoden ajan. (Tuloverolaki 30.21.1992/1535, § 46.1.)

4.3.2.2 Huojennuksen menettäminen

Luovutusvoiton verovapaus menetetään ostajan luovuttaessa verovapaasta sukupolvenvaihdosluovutuksesta saamansa omaisuuden edelleen ennen kuin on kulunut viisi vuotta hänen saannostaan. Tätä jatko-
luovutuksesta saatua ostajan luovutusvoittoa laskettaessa vähennetään hankintamenosta tai hankinta-
meno-olettamasta se veronalaisen luovutusvoiton määrä, jota ei tuloverolain huojennusten nojalla pi-
detty omaisuutta luovuttavan henkilön veronalaisena tulona. Huojennuksen menettäminen vaikuttaa siis
vain jatkoluovuttajan luovutusvoiton määrään, eikä sillä ole siten vaikutusta alkuperäisen huojennuk-
sensaajan verotukseen. (Tuloverolaki 30.21.1992/1535, § 48.5; Verohallinto 2017, 2.3.2; Juusula &
Tuominen 2018, kappale ”Huojennuksen menettäminen”.)

5 YRITYKSEN VALMISTELU SUKUPOLVENVAIHDOSTA VARTEN

Sukupolvenvaihdoksen toteutus on järkevämpää, kun kyseessä oleva yritys on muokattu jatkamisen kannalta otollisimpaan muotoon. Näitä yritysjärjestelyn toimenpiteitä käytetään, jotta kyseessä oleva yritys saataisiin sopivampaan muotoon tavoitteiden saavuttamisen avuksi. Tällaisia toimenpiteitä ovat esimerkiksi jakautuminen, osakeanti sekä omistajanvaihdosta edeltävä varojenjako. (Immonen & Lindgren 2017, 298.)

5.1 Jakautuminen

Yhtiöt, jotka ovat sukupolvenvaihdoksen kohteena, ovat tavallisesti pitkäikäisiä. Yritykselle on voinut kertyä ajan myötä runsaasti varallisuutta. Jatkajan kannalta yhtiön varallisuus on voinut kasvaa liian suureksi tai se voi olla toiminnan tehokkaan kehittämisen kannalta vääränlaista. Runsas varallisuus nostaa yrityksen arvoa, ja näin ollen kasvattaa jatkajan osakkeista maksettavaa kauppahintaa tai osakkeita lahjoitettaessa lahjan arvoa. Kun yhtiön arvoa on kevennetty, antaa se yhtiön jatkajille realistisemmat mahdollisuudet yrityksen ostoon. (Immonen & Lindgren 2017, 298; Ossa 2018, kappale ”jakautuminen”.)

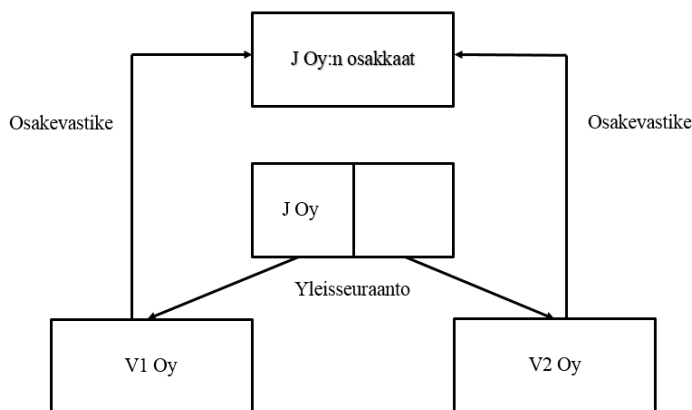
Yrityksen jakautumisessa eli horisontaalisessa diffuusiassa kyseinen yritys hajauttaa toimintansa sopiviin kokonaisuuksiin. Sillä ei voida kuitenkaan luovuttaa yritystä uudelle omistajalle, vaan tarkoituksena on helpottaa koko yrityksen tai sen osan luovuttamista. Jakautuminen ei itsessään tarjoa huojennuksia sukupolvenvaihdokseen, vaan siitä saatu erityinen hyöty on välillistä. Koska jakautuminen ei katkaise omistusaikaa, tarjoaa se mahdollisuuden jalostaa yrityskokonaisuutta verotaloudellisesti tehokkaalla tavalla. Tästä syntyvä hyöty muodostuu veronmaksun lykkäytymisenä. Jakautuvan yhtiön osakkeenomistajan saadessa vastikkeeksi vastaanottavan yhtiön osakkeita ei tässä vaiheessa häntä vielä veroteta osakkeiden luovutuksesta. Itse verotus tapahtuu vasta, kun jakautumisen vastikkeeksi saadut vastaanottavan yhtiön osakkeet on luovutettu. (Immonen & Lindgren 2017, 298-299; Ossa 2018; kappale ”jakautuminen”.)

Jakautuminen on osakeyhtiölaissa säännelty tapahtuma (Osakeyhtiölaki 21.7.2006/624, § 17). Sen toteutus on mahdollista heti osakeyhtiön rekisteröitymisen jälkeen tai myöhemmin toiminnan aikana. Yhtiön on mahdollista jakautua kokonaan tai osittain. (Immonen & Lindgren 2017, 300.)

5.1.1 Kokonaisjakautuminen

Kokonaisjakautuminen tapahtuu selvitysmenettelyllä, jossa yhtiö puretaan kokonaan. Jakautuneen yrityksen varat ja velat siirtyvät kahdelle tai useammalla vastaanottavalle yhtiölle (KUVA 3). Tapahtumassa korvataan myös puretun yhtiön osakkeet osakkeenomistajille, vastaanottavien yhtiöiden osakkeiden muodossa, jotka jaetaan jakautumissuunnitelmassa määrättyissä suhteissa. Tätä tapahtumaa kuvataan kuvassa 3. Kokonaisjakautumisessa on vaarana yhtiön tekemien sopimusten purkautuminen, jonka johdosta sopimuskumppaneiden mahdollista vaatia sopimusehtoihinsa muutoksia tai jopa päättää sopimuksen enneaikaisesti. (Immonen & Lindgren 2017, 301.)

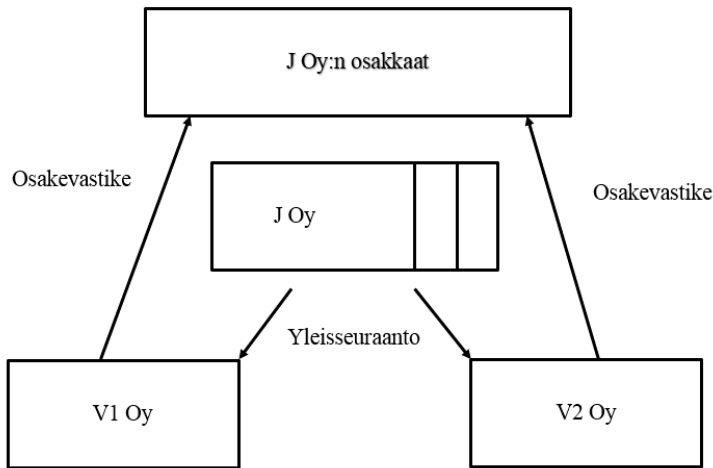

KUVA 3 Kokonaisjakautuminen (mukailten Immonen & Lindgren 2017, 301).

5.1.2 Osittaisjakautuminen

Osittaisessa jakautumisessa jakautuva yhtiö ei purkaudu, vaan jatkaa toimintaansa sille jäävällä omaisuudella, mutta osa sen varoista ja veloista kuitenkin siirretään yhteen tai useampaan vastaanottavaan yhtiöön, vähentäen jakautuvan yrityksen omaa pääomaa (KUVA 4). Jakautuvan yrityksen osakkeenomistajat saavat tapahtumassa vastikkeeksi menettämistään osakkeista vastaanottavien yhtiöiden osakkeita jakautumissuunnitelmassa määrättyssä suhteessa. Osittaisjakautuminen on suositeltavampaa yhtiön

halutessa säilyttää jakautuvan yrityksen yritys- ja yhteisötunnuksen (y-tunnus). (Immonen & Lindgren 2017, 300-301.)

KUVA 4 Osittaisjakautuminen (Immonen & Lindgren, 2017, 306).

5.2 Osakeanti

Sukupolvenvaihdoksessa omistuksen vaihtuessa jatkajan jälkipolvelle nähdään omistuksen lisääminen tarkoituksenmukaisena toteuttaa asteittain. Syynä nähdään mahdollisuus ”ajaa jatkaja sisään” yrityksen hallintaan pitemmän ajan kuluessa. Tällöin jatkajan on helpompi omaksua itselleen yrittäjävastuuta. Myös pidemmän ajan kuluessa tapahtuvan omistuksen lisääminen mahdollistaa jatkajalle kevennetyt liittymiskustannukset. (Immonen & Lindgren, 2017, 224.)

Osakeanti on mahdollista toteuttaa niin maksullisena kuin maksuttomanakin. Maksullisessa osakeannissa osakkeista maksetaan merkintähinta, jolla voidaan halutessaan korottaa osakepääomaa. Tämä ei kuitenkaan ole tarpeellista, sillä merkintähinta voidaan kirjata sijoitetun vapaan oman pääoman rahaston (SVOP) korotuksena. Maksuttomassa osakeannissa mainittua merkintähintaa ei makseta. (Immonen & Lindgren 2017, 225.)

Suunnatussa osakeannissa etuoikeus annettaviin osakkeisiin kohdistuu yhtiön vanhoihin osakkeenomistajiin. Tämä etuoikeus mahdollistaa oikeuden annettaviin osakkeisiin suhteessa heidän ennestään omistaviin yhtiön osakkeisiin (merkintäoikeus). Edellä mainitusta oikeudesta voidaan kuitenkin poiketa, jos

siihen löytyy yhtiön kannalta painava taloudellinen syy. Tähän vaaditaan myös vähintään 2/3 yhtiökouksessa edustetuista osakkaista ja heidän annetuista äänistä. Merkintäoikeus toimiikin osakkeenomistajille laadittuna suojana. Yhtiöön tullessa uusia osakkeita, pienentyy näin vanhojen osakkeenomistajien suhteellinen osuus kaikista yhtiön osakkeista. Omistus tällöin niin sanotusti ”laimenee”. Suunnatun osakeannin hyväksyttävyyttä arvioidessa sijoittuu painoarvo osakkeen merkintähinnan ja käyvän hinnan suhteeseen. Osakeannin käytölle tuleekin olla hyvin perusteltu, taloudellisesti painava syy. (Immonen & Lindgren 2017, 225-226; Osakeyhtiölaki 21.7.2006/624, § 9.4.)

5.3 Varojenjak

Jos kaupattavalla yrityksellä on runsaasti rahoitusomaisuutta, voi sen varojen jakaminen yhtiöstä ennen kauppaa olla hyödyksi, niin ostajalle kuin myyjällekin. Varojenjaon harkinta on verotuksen kannalta suositeltavaa esimerkiksi, kun kyseessä oleva välillinen tai muu sukupolvenvaihdos tapahtuu henkilöiden välillä, joilla ei ole TVL 48.3 §:ssa mainittua tuloverotuksessa sovellettavaan verovapaussäännökseen vaadittavaa sukulaissuhdetta. (Immonen & Lindgren 2017, 346-347.)

Yhtiön varoja jaettaessa on niihin oltava yhtiöoikeudelliset edellytykset. OYL 13:1 §:n mukaan varojenjak

jako voidaan toteuttaa:

- 1) voitonjakona, jaettaessa taseen voittovaroja
- 2) rahastojakona, jaettaessa sijoitetun oman pääoman rahastosta (svop-rahasto)
- 3) osakepääoman tai muun sidotun oman pääoman alentamisena
- 4) omien osakkeiden hankkimisella tai lunastamisella
- 5) yhtiön purkamisella ja rekisteristä poistamisella

Kaikki muut liiketoiminnat, jotka vähentävät yhtiön varoja tai lisäävät sen velkoja ilman liiketaloudellista perustetta, ovat laittomia varojenjak

21.7.2006/624, § 13:1.)

6 SUKUPOLVENVAIHDOS CASE-YRITYKSESSÄ

Opinnäytetyössä tavoitteenani oli tutkia case-yrityksessä tapahtunutta sukupolvenvaihdoksen prosessia, sen veroseuraamuksia ja onnistuneisuutta. Tutkimus toteutettiin käyttäen hyväksi yrityksestä saamiini asiapapereita sekä haastattelua, jonka kohteena olivat kolme sukupolvenvaihdokseen osallistuvaa henkilöä, jotka toimivat niin ikään osakkeiden lahjoittajana ja lahjoituksen saajina. Haastateltavina olivat perustajan tytär A, hänen yrityksessä toimitusjohtajana toimiva puolisonsa B sekä heidän vanhin lapsensa C. Tarkasteltavassa sukupolvenvaihdoksessa oli tarkoituksena siirtää eläkkeellä olevan perustajan osakkeita hänen tyttärensä puolisolle sekä tyttäreltä tämän vanhimmalle lapselleen.

Case-yritys on perheyritys, joka on erikoistunut rakennuslistojen, paneeleiden sekä puulattioiden tuottamiseen. Yritys myös valmistaa pintakäsiteltyjä listojen, paneeleita sekä MDF-pohjaisia tuotteita. Yrityksellä on alallaan pitkän ajan kokemusta, ja näin ollen sen koko on myös kasvanut suureksi.

Case-yrityksessä sukupolvenvaihdos toteutettiin osakkeiden lahjoituksena sen ollessa yrityksen oman kokemuksen, sekä veroasiantuntijoiden laskelmien puolesta sukupolvenvaihdosprosessiin osallistuville tahoille kaikkein edullisin. Lahjansaajien veronmäärä laskettiin osakkeiden vertailuarvosta saamasta spv-arvosta. Käyttäen veroluokan taulukkoja, voitiin tarkka veron määrä määrittää kummallekin jatkajalle.

Kyseessä olevan sukupolvenvaihdoksen onnistumisen kannalta vaikuttavia tekijöitä oli useita. Ajoissa aloitettu suunnittelu antoi osallisille mahdollisuuden suunnitella toteutus heille sopivimmaksi. Tähän vaikutti myös osapuolten yhteisymmärrys toteuttamistavoista sekä tavoitteista. Koska osapuolilla oli hyvät välit, ei suunnittelussa ilmennyt vaikeuksia. Tämä myös salli avoimen keskustelun osallisten välillä tilanteesta. Heillä oli myös aiempaa kokemusta sukupolvenvaihdoksen tekemisestä. Näin ollen tiedettiin myös yrityksen koosta johtuvat vaikeudet jatkajalle. Näitä olivat mm. veron suuruus sekä yrityksen jatkajan ”sisäänajon” tärkeys, jonka vuoksi sukupolvenvaihdos haluttiin toteuttaa pitkällä aikavälillä.

Tässä tilanteessa osakkeiden luovuttajat olivat valmiita luovutukseen ja vastaanottajat olivat valmiita jatkamaan yritystoimintaa. Varsinkin tämä luovuttajan valmius toimii usein sukupolvenvaihdoksen kynnyksysymyksenä. Koska luopujien ei tarvinnut pyytää kauppahintaa osakkeista, välttyttiin myös kauppahinnan määrittämiseen tarvittavista neuvotteluista. Osakkeiden luovutuksen tapahtuessa lahjoituksena, säästi se myös osallisilta varainsiirto tai tuloveroseuraamusten miettimisen. Asiantuntijoiden

käyttö oli myös tärkeää niin osallisille kuin prosessin onnistumisellekin. Heidän tekemänsä työ lievitti sukupolvenvaihdoksesta johtuvaa työmäärää sen osallisilta.

7 YHTEENVETO

Opinnäytetyssä oli tavoitteenani ymmärtää sukupolvenvaihdokseen vaikuttavia tekijöitä sekä koota niistä helpommin ymmärrettävä tietopaketti. Näiden pohjalta tarkastelin case-yrityksessä toteutunutta sukupolvenvaihdoksen veroseuraamuksia, prosessia ja sen onnistuneisuutta. Työssä vastasin myös alussa esitettyihin tutkimuskysymyksiin.

Sukupolvenvaihdos ja siihen liittyvä verotus on aiheena hyvin laaja, joten aihe rajattiin käsittelemään niiden osa-alueita yleisellä tasolla, nojaten osakeyhtiöitä koskeviin asiakointiin. Tutkimuksen ulkopuolelle jäivät maa- ja metsätilojen sekä pörssissä noteerattujen yhtiöiden sukupolvenvaihdokset. Myös rahoituskysymykset olivat tutkinnan ulkopuolella.

Tutkimus osoitti, kuinka monipuolinen sukupolvenvaihdos on prosessina. Sen toteuttaminen vaatii erityistä osaamista ja tietämystä siihen liittyvistä asioista. Prosessiin liittyy erilaisia toimenpiteitä yrityksen muodon, tilan ja osallisten tavoitteiden mukaisesti. Jokainen sukupolvenvaihdos prosessi onkin omanlaisensa. Tästä syystä monet yritykset käyttävät suositellusti prosessissa asiantuntijoiden apua. Itsenäisesti en suosittelisi kenenkään tekemän sukupolvenvaihdosta ilman asiantuntijoita.

Sukupolvenvaihdos toteutetaan käytännössä hyvin luodun suunnitelman perusteella. Siinä on tunnistettava luopujat sekä jatkajat. Heidän täytyy pohtia omat tavoitteensa koko prosessille, joiden pohjalta voidaan perehtyä erilaisiin sukupolvenvaihdoksen toteutuksen tapoihin. Yhteistyö ja avoin keskustelu toimivat tässä oleellisena osana.

Case-tapauksessa tämä prosessin alkuvaihe toteutui helposti, kun osallisilla oli jo ennestään tieto prosessin tavoitteista ja kuinka he halusivat sen saavuttaa. Tämän pohjana oli selvästi perheyriksen luoma yhteishenki. Sukupolvenvaihdoksen oleellisimpana osana toimii sen verotus. Verotuksen mahdollisilla huojuksilla tavoitellaan yleensä niin yritystoiminnan jatkumista kuin osallisten mahdollisuutta selvittää verotuksesta.

LÄHTEET

Elinkeinoelämän keskusliitto ry; Perheyritysten liitto 2015. Helsinki. Saatavissa: https://ek.fi/wp-content/uploads/Perheyritysbarometri_2015-3.pdf. Viitattu 22.9.2019

Haastateltava A. Ylivieska. Haastateltu 22-23.11 2019.

Haastateltava B. Ylivieska. Haastateltu 22-23.11.2019.

Haastateltava C. Ylivieska. Haastateltu 22-23.112019.

Immonen, R., Lindgren, J. 2017. Onnistunut sukupolvenvaihdos. 5 uudistettu painos. Helsinki: Alma Talent Oy. Saatavissa: [https://verkkokirjahylly-almatalent-fi.ezproxy.centria.fi/teos/FAIBBXXTBBAED#/kohta:ONNISTUNUT\(\(20\)SUKUPOLVENVAIHDOS\(\(20\)/piste:b0](https://verkkokirjahylly-almatalent-fi.ezproxy.centria.fi/teos/FAIBBXXTBBAED#/kohta:ONNISTUNUT((20)SUKUPOLVENVAIHDOS((20)/piste:b0). Viitattu 10.9.2019

IVS. Kansainväliset arviointistandardit. 2013. Helsinki: Suomen Kiinteistöarvointiyhdistys ry. Saatavissa: https://www.skayry.fi/wp-content/uploads/2018/02/ivs_2013-suomeksi.pdf. Viitattu 12.10.2019

Juusula, J., Tuominen, S. 2018. Sukupolvenvaihdoksen verotus. Helsinki: Alma Talent Oy. Saatavissa: [https://fokus-almatalent-fi.ezproxy.centria.fi/teos/CABBXXBTAFCEI#/kohta:PERINT\(\(d6\)-\(\(20\)JA\(\(20\)LAHJAVEROLAIN\(\(20\)SUKUPOLVENVAIHDOSHUOJENNUS\(:Huojoennuksen\(\(20\)menett\(\(e4\)minen/piste:t2](https://fokus-almatalent-fi.ezproxy.centria.fi/teos/CABBXXBTAFCEI#/kohta:PERINT((d6)-((20)JA((20)LAHJAVEROLAIN((20)SUKUPOLVENVAIHDOSHUOJENNUS(:Huojoennuksen((20)menett((e4)minen/piste:t2). Viitattu 8.10.2019

Kangas, E. k. 2012. Yrittäjäpolvenvaihdos -Yrittäjän opas- EBO - Employee Buy Out. Pori. Saatavissa: <http://www.sataosaajat.fi/Resources/Yrittajapolvenvaihdos%202012.pdf>. Viitattu 24.9.2019

Lahjanlupauslaki 31.7.1947/625. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1947/19470625>. Viitattu 21.10.2019

Laki varojen arvostamisesta verotuksessa 22.12.2005/1142. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2005/20051142>. Viitattu 10.12.2019

Maakaari 12.3.1995/540. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1995/19950540#O1L2P1>.

Viitattu 23.10.2019

Osakeyhtiölaki 21.7.2006/624. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060624>. Vii-

tattu 21.10.2019

Ossa, J. 2018. Sukupolvenvaihdos ja yritystoiminnan lopettaminen. 2. uudistettu painos. Helsinki: Kamari Oy. Saatavissa: <https://kauppakamaritieto-fi.ezproxy.centria.fi/fi/s/ak/kirjat/sukupolvenvaihdos-ja-yritystoiminnan-lopettaminen-2-painos-2018/?coll=1>. Viitattu 17.9.2019

Perintö- ja lahjaverolaki 12.7.1940/378. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1940/19400378>. Viitattu 30.9.2019

Seppänen, H. 2017. Yrityksen arvonmääritys. Alma Talent Oy. Saatavissa: [https://verkkokirjahylly-almatalent-fi.ezproxy.centria.fi/teos/DABBXXBTABBED#kohta:YRITYKSEN\(\(20\)AR-VONM\(\(c4\)\(\(c4\)RITYS\(\(20](https://verkkokirjahylly-almatalent-fi.ezproxy.centria.fi/teos/DABBXXBTABBED#kohta:YRITYKSEN((20)AR-VONM((c4)((c4)RITYS((20)). Viitattu 11.10.2019

Tuloverolaki 30.21.1992/1535. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1992/19921535#O3L2P48>. Viitattu 22.10.2019

Varainsiirtolaki 29.11.1996/93. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1996/19960931>. Viitattu 18.11.2019

Varamäki, E., Joensuu-Salo, S., Viljamaa, A., Tall, J., Katajavirta, M. 2018. Valtakunnallinen omistajanvaihdosbarometri 2018. Eura: Eura Print Oy. Saatavissa: https://www.yrittajat.fi/sites/default/files/omistajanvaihdosbarometri_2018.pdf. Viitattu 22.9.2019

Verohallinto. 2017. Osakeyhtiön sukupolvenvaihdos verotuksessa. Saatavissa: <https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/60519/osakeyhtion-sukupolvenvaihdos-verotuksessa/>. Viitattu 17.9.2019

Verihallinto. 2018. Lahjaluonteinen kauppa. Saatavissa: https://www.vero.fi/henkiloasiakkaat/omaisuus/lahja/lahjanluonteinen_kaupp/. Viitattu 26.11.2019

Verohallinto. 2019. Varojen arvostaminen perintö- ja lahjaverotuksessa. Saatavissa:

<https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/47834/varojen-arvostaminen-perint%C3%B6--ja-lahjaverotuksessa2/>. Viitattu 12.10.2019

Haastattelukysymykset

Haastateltava: -

Ammatti: -

Asema yrityksessä: -

Rooli sukupolvenvaihdoksessa: -

1. Yrityksen Historiaa
2. Syy sukupolvenvaihdokseen?
3. Miten prosessi aloitettiin?
  - a. Kenen johdosta?
4. Käytettiinkö sukupolvenvaihdoksen prosessin suunnittelussa ulkopuolisia asiantuntijoita? Millä perusteella heidät valittiin/Mihin tarkoituksiin?
5. Millainen suunnitelma tehtiin?
  - a. Valintojen perustelut
6. Käytettiinkö sukupolvenvaihdoksen prosessin toteutuksessa ulkopuolisia asiantuntijoita? Millä perusteella heidät valittiin/Mihin tarkoituksiin?
7. Tuliko prosessin toteutuksessa ongelmia?
8. Miten ongelmista selvittiin? Seuranneet toimenpiteet? Varasuunnitelmat?
9. Sukupolvenvaihdos prosessin kesto, tavoitteissa onnistuminen?
  - a. Mitä olisit tehnyt toisin? Miksi?